

**Sprawozdanie z realizacji studenckich praktyk zawodowych
przez studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia
kierunków: Ekonomia oraz Zarządzanie
w roku akademickim 2017/2018**

Opracowanie: dr Beata Będzik

Opiekun praktyk zawodowych w roku akademickim 2017/2018

Szczecin, 28.09.2018 r.

Wprowadzenie

Na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie praktyki zawodowe są integralnym elementem kształcenia na studiach pierwszego stopnia kierunków: ekonomia, zarządzanie oraz turystyka i rekreacja.

Organizację i przebieg studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie regulują:

- przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164 poz. 1365 ze zm.);
- plany studiów zatwierdzone przez Radę Wydziału - zgodne ze standardami kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów;
- Regulamin studiów wyższych w Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie;
- Zarządzenie Rektora Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie nr 169 z dnia 20 listopada 2009 r. w sprawie zasad realizowania praktyk zawodowych studentów Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, będących obywatelami polskimi;
- Uchwała nr 391/2015 Rady Wydziału Ekonomicznego z dnia 27 listopada 2015 r. w sprawie określania zasad i trybu zaliczania praktyk zawodowych wynikających z planów studiów i programów nauczania.

Podstawowym celem studenckich praktyk zawodowych realizowanych przez studentów Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w roku akademickim 2017/2018 było nabycie wiedzy i umiejętności praktycznych uzupełniających i pogłębiających wiedzę uzyskaną przez studentów w toku zajęć dydaktycznych. Realizacja praktyk miała też na celu stworzenie możliwości potwierdzenia i rozwoju kompetencji zawodowych studentów uzyskanych w ramach wybranego kierunku kształcenia i/lub specjalności, a także ukształtowanie postaw wobec potencjalnych pracodawców i współpracowników.

Studenci Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w roku akademickim 2017/2018 mogli realizować praktyki zawodowe po I lub II roku studiów, a warunkiem zaliczenia 4 semestru studiów była zrealizowana i zaliczona praktyka zawodowa.

Studenci studiów pierwszego stopnia kierunków: ekonomia oraz zarządzanie byli zobowiązani do odbycia praktyki zawodowej trwającej nie krócej niż 3 tygodnie, tj. 15 dni roboczych.

Praktyki zawodowe mogły być realizowane w wybranej przez studenta albo wskazanej przez opiekuna praktyk jednostce gospodarczej lub instytucji, w kraju lub za granicą. Warunkiem skierowania studenta na praktykę do danego przedsiębiorstwa lub instytucji była pewność, iż będzie on miał szansę osiągnąć zakładane dla danego kierunku studiów efekty kształcenia określone w programie praktyk.

Przed skierowaniem studentów na praktykę zawodową z zakładami pracy były podpisywane indywidualne umowy.

Rozliczenie i zaliczenie praktyki zawodowej realizowane było przez opiekuna praktyk po uprzednim przeprowadzeniu rozmowy ze studentem oraz przedłożeniu przez niego potwierdzenia odbycia praktyki, sprawozdania z realizacji praktyk oraz dziennika praktyk, w którym opisane były zadania wykonywane przez studenta w trakcie praktyki i odpowiadające im efekty kształcenia zgodnie z programem praktyk dla danego kierunku studiów.

Przedmiotem weryfikacji były wiedza, umiejętności oraz kompetencje personalne i społeczne uzyskane przez praktykantów podczas praktyk zawodowych. Analiza przedkładanych dzienników praktyk była uzupełniona o szczegółowe pytania zadawane podczas rozmowy zaliczeniowej, weryfikujące stopień i zakres realizacji zadań wskazywanych w dokumentacji.

W trakcie rozmowy ustnej studenci mieli możliwość wyrażenia swojej opinii na temat zrealizowanych praktyk, zdobytych umiejętności i doświadczeń, praktycznej przydatności wiedzy uzyskanej w toku kształcenia, a także oczekiwań pracodawców w stosunku do pracowników.

Na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie istniała również możliwość zaliczenia na poczet praktyk kompetencji zawodowych nabytych przez studentów podczas pracy i staży zawodowych, prowadzenia działalności gospodarczej lub udziału w obozach i badaniach naukowych, a także podczas praktyki zawodowej odbytej w związku z innymi realizowanymi lub zrealizowanymi przez studenta studiami.

Ogólna charakterystyka przebiegu praktyk

W roku akademickim 2017/2018 obowiązek rozliczenia praktyk zawodowych objął 61 studentów II roku kierunku ekonomia (studiujących w trybie stacjonarnym) oraz 21 studentów II roku kierunku zarządzanie (studiujących w trybie stacjonarnym).

W roku akademickim 2017/2018, w grupie studentów II roku studiów stacjonarnych kierunków: zarządzanie oraz ekonomia, studenckie praktyki zawodowe do dnia 28.09.2018 r. zaliczyło¹ 78 studentów (95%), w tym (por. tabela 1):

- 58 studentów studiów stacjonarnych kierunku ekonomia,
- 20 studentów studiów stacjonarnych kierunku zarządzanie.

Jak wynika z tabeli 1, w roku akademickim 2017/2018 w sumie prawie 18% studentów studiów I stopnia kierunków ekonomia i zarządzanie, którzy mieli rozliczyć obowiązkową praktykę, uzyskało zaliczenie praktyk zawodowych na podstawie udokumentowania posiadanych kompetencji zawodowych. Podstawą uznania posiadanych przez studenta kompetencji zawodowych była prowadzona przez studenta działalność gospodarcza, wykonywana praca zarobkowa bądź zrealizowana praktyka zawodowa związana z innymi realizowanymi przez studenta studiami, gwarantujące osiągnięcie odpowiednich dla danego kierunku studiów efektów kształcenia określonych w programie praktyk.

Tabela 1. Dane ogólne dotyczące praktyk zawodowych studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2017/2018

Wyszczególnienie	Rok akademicki	Studia stacjonarne	
		Kierunek	
		Ekonomia	Zarządzanie
Liczba studentów II roku studiów, którzy zrealizowali praktykę zawodową, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • liczba studentów, którzy uzyskali zaliczenie na podstawie udokumentowania kompetencji zawodowych, • liczba studentów, którzy uzyskali zaliczenie na podstawie zrealizowanej praktyki zawodowej w roku akademickim 2017/2018. 	2017/2018	58	20
		4	9
		54	11
Liczba studentów która nie złożyła wniosku o praktykę zawodową lub nie przystąpiła do praktyki zawodowej		2	2

W roku akademickim 2017/2018 w większości studenci realizowali praktyki zawodowe w czasie letnich wakacji. Część studentów uzyskała zaliczenie praktyk zawodowych na podstawie udokumentowania kompetencji zawodowych. W uzasadnionych przypadkach na wniosek studenta, Prodziekan ds. studenckich wyrażał zgodę na realizację praktyk w innym okresie, tj. w trakcie roku akademickiego, jednakże w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych.

Hospitacje praktyk zawodowych

¹ Zaliczenie praktyki odnosi się zarówno do studentów, którzy realizowali ją jako studencką praktykę zawodową, jak i studentów, którym zostały uznane kompetencje zawodowe nabyte w innych formach praktyk.

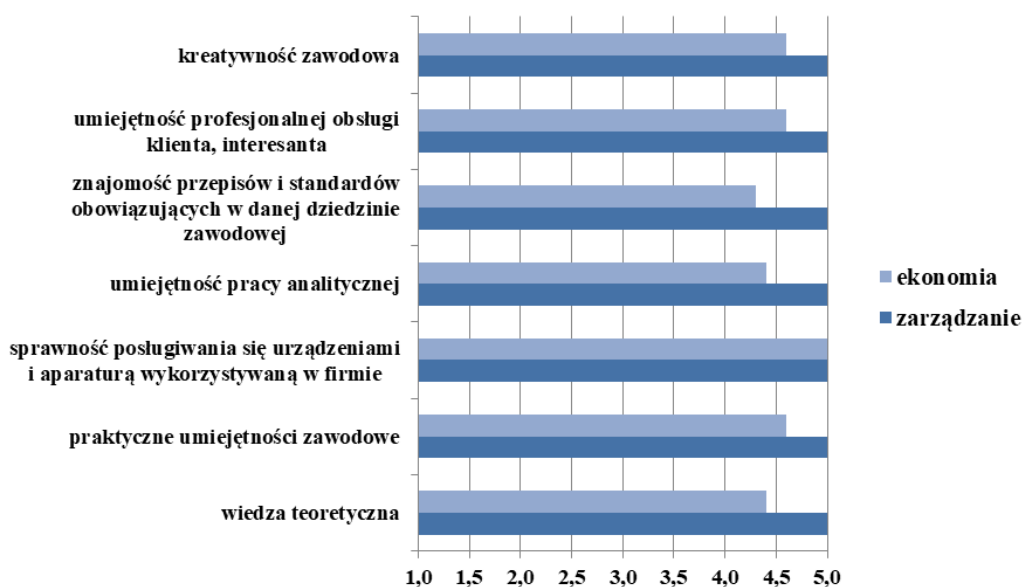
W roku akademickim 2017/2018 przeprowadzono wrywkową telefoniczną hospitację praktyk zawodowych na kierunkach studiów stacjonarnych w celu uzyskania od zakładowych opiekunów praktyk informacji na temat:

- adekwatności zadań przydzielanych do wykonania studentowi do zakładanych efektów kształcenia,
- oceny przygotowania merytorycznego studenta do wypełniania obowiązków w ramach praktyki,
- oceny postaw, kompetencji społecznych i osobowych studenta w trakcie wypełniania obowiązków podczas praktyki,
- zaleceń praktykodawców dotyczących poprawy jakości i organizacji procesu praktykowania.

Hospitacje przeprowadzono w dniach 10-18.07.2018 r. w liczbie 7 na kierunku ekonomia oraz 4 na kierunku zarządzanie.

W przypadku hospitowanych studentów wszystkie wykonywane zadania były adekwatne do zakładanych efektów kształcenia. Studenci wykonywali przede wszystkim zadania związane z uzupełnianiem i digitalizacją danych (wprowadzanie danych do ksiąg i komputerowych baz danych, rejestracja i dekretacja dokumentów), zapoznawali się z obowiązującą w miejscu pracy dokumentacją (sprawozdania, umowy, bazy danych, przepisy). Każdy z hospitowanych w miejscu praktyki miał możliwość poznania zasad funkcjonowania zakładu pracy, wykonywania zadań praktycznych oraz współpracy w środowisku zawodowym.

Zakładowi opiekunowie praktyk oceniali hospitowanych studentów pod względem ich przygotowania merytorycznego do wykonywania obowiązków zawodowych w zakresie działalności organizacji, w jakiej realizowane były praktyki, w skali od 1-5 (tam, gdzie dana cecha była istotna). Wyniki przedstawia rysunek 1.

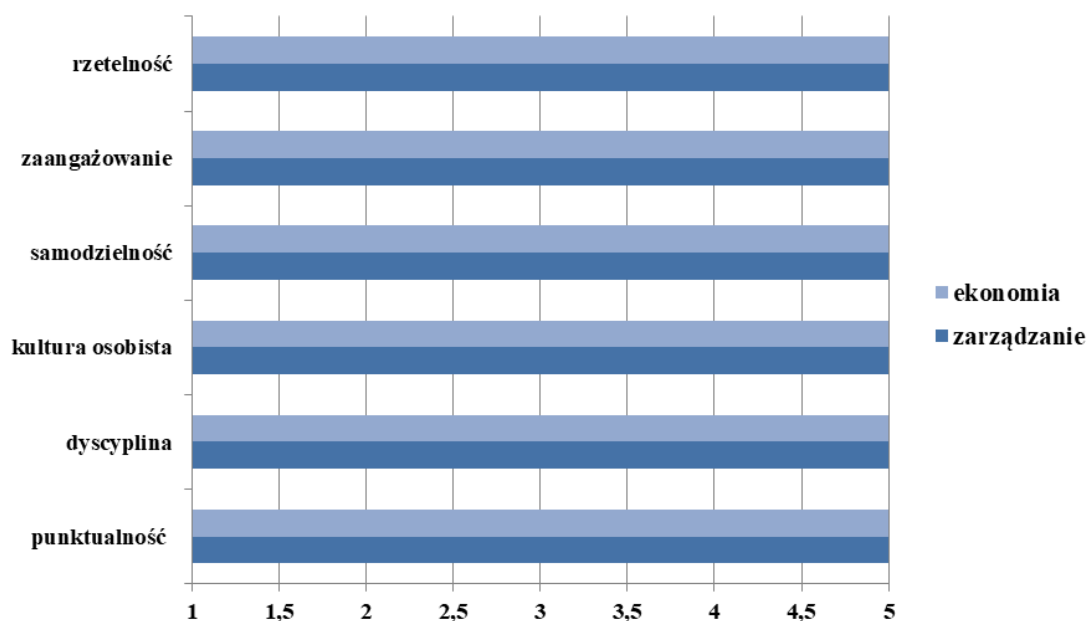

Rysunek 1. Średnia ocena przygotowania merytorycznego studentów kierunku ekonomia oraz kierunku zarządzanie Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie do wykonywania obowiązków zawodowych wg hospitowanych zakładowych opiekunów praktyk

Studentów obu kierunków najbardziej doceniono za sprawność w posługiwaniu się urządzeniami i oprogramowaniem stosowanym w zakładzie pracy, nieco niżej za praktyczne

umiejętności i kreatywność zawodową. Relatywnie nisko oceniono znajomość przepisów i standardów obowiązujących w danej branży.

Ocenię podlegały też postawy, kompetencje społeczne i osobowe studentów, zaobserwowane w trakcie wypełniania obowiązków podczas praktyki. Wyniki przedstawiono na rysunku 2.

Rysunek 2. Średnia ocena postaw, kompetencji społecznych i osobowych studentów kierunku ekonomia oraz kierunku zarządzanie Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie do wykonywania obowiązków zawodowych wg hospitowanych zakładowych opiekunów praktyk

Kompetencje „miękkie” zostały ocenione bardzo wysoko przez zakładowych opiekunów praktyk. Wszyscy praktykodawcy ocenili postawy, kompetencje społeczne i osobowe hospitowanych studentów według najwyższej skali dając im ocenę 5.

W zależności od specyfiki prowadzonej działalności, zakładowi opiekunowie praktyk zwrócili uwagę na kilka trudności związanych z ich realizacją:

- ze względu na przepisy dotyczące ochrony danych osobowych praktykanci mają ograniczony dostęp do dokumentacji bankowej, co utrudnia im powierzanie bardziej ambitnych obowiązków w tej działalności;
- specyficznym wymaganiem w przedsiębiorstwie doradczym z zakresu podatków jest bardzo dobra znajomość prawa podatkowego, stąd w tego typu przedsiębiorstwach wymagana jest od studenta aktualizacja wiedzy z tego zakresu.

Miejsce realizacji praktyk

Analiza dokumentacji praktyk i ich przebiegu wykazała, że w roku akademickim 2017/2018 studenci kierunków: ekonomia oraz zarządzanie zrealizowali praktyki w przedsiębiorstwach i instytucjach umożliwiających osiągnięcie celów i efektów kształcenia założonych w ogólnym programie studiów i programach praktyk. Studenci odbywali praktyki w przedsiębiorstwach prowadzących różnego rodzaju działalność gospodarczą, podmiotach nieprowadzących działalności gospodarczej oraz jednostkach sektora finansów publicznych. W szczególności studenci studiów stacjonarnych odbywali praktyki w:

- różnych wydziałach i referatach jednostek samorządu terytorialnego, urzędów administracji rządowej, w agencjach rządowych – 24% studentów kierunku ekonomia i 5% studentów kierunku zarządzanie,
- biurach zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg podatkowych i rachunkowych – ponad 29% studentów kierunku ekonomia,
- podmiotach zajmujących się działalnością w zakresie pośrednictwa w obrocie nieruchomościami oraz podmiotach zajmujących się zarządzaniem (administrowaniem) nieruchomościami – 5% studentów kierunku ekonomia i 10% studentów kierunku zarządzanie,
- innych podmiotach, m.in. instytucjach finansowych (bankach), firmach świadczących usługi transportowe, organizacjach doradczych, instytucjach oświatowych i kultury, ośrodkach zdrowia oraz organizacjach pożytku publicznego, przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej, spółkach, a także w firmach usługowych, produkcyjnych, handlowych (przy czym najczęściej studenci obydwu kierunków wykonywali obowiązki w działach księgowości, kadrowo-płacowych lub wspomagali procesy sprzedażowe) – 42% studenci kierunku ekonomia i 85% studenci kierunku zarządzanie.

Analizując miejsca odbywania praktyk należy stwierdzić, że studenci, co do zasady, realizowali praktyki zawodowe w pobliżu swojego miejsca zamieszkania lub bezpośrednio w Szczecinie. Kilko studentów realizowało praktykę w innych miejscowościach w Polsce (głównie województwa: pomorskie, lubuskie, łódzkie i małopolskie). W roku akademickim 2017/2018 jedna studentka (studia stacjonarne, kierunek ekonomia) praktyki zrealizowała na Białorusi (przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją maszyn budowlanych).

Strukturę studentów ze względu na miejsce odbywania praktyk przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Struktura ilościowa studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2017/2018 ze względu na miejsce odbywania praktyk

Kierunek	Miejsce odbywania praktyk		Zagranica
	Województwo		
	Zachodniopomorskie	inne	
Ekonomia (studia stacjonarne)	51	6	1
Zarządzanie (studia stacjonarne)	18	2	0

Studenci z reguły odbywali praktyki zgodnie z realizowanymi specjalnościami studiów. Na podstawie przeprowadzonych rozmów ze studentami, można stwierdzić, że praktyka umożliwiła studentom zweryfikowanie poglądów na temat zawodu/miejsca pracy i oczekiwań względem przyszłej pracy zawodowej.

Osiągane efekty kształcenia w zakresie praktyk zawodowych

Oceniając efekty kształcenia uzyskane podczas realizacji praktyk zawodowych (na podstawie przeprowadzonych rozmów ze studentem oraz analizy dokumentacji dotyczącej praktyk zawodowych) należy stwierdzić, że praktyki umożliwiły:

- Poznanie zasad funkcjonowania zakładu pracy (struktury organizacyjnej, struktury zarządzania, powiązań między komórkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa i powiązań między przedsiębiorstwem a podmiotami zewnętrznymi itp.).
- Nabycie wiedzy o przebiegu procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie.
- Nabycie umiejętności pracy zespołowej i zachowań organizacyjnych (dyscyplina, hierarchia), umiejętności komunikacji wewnątrz jednostki i poza nią.
- Wykształcenie lub udoskonalenie umiejętności z zakresu dokumentacji, ewidencji i sprawozdawczości procesów gospodarczych, w tym odnoszących się do zasobów ludzkich.
- Rozszerzenie innych umiejętności związanych bezpośrednio ze specjalnością lub kierunkiem studiów.
- Zweryfikowanie wiedzy teoretycznej i umiejętności nabytych w toku studiów.

Stopień uzyskania wskazanych efektów kształcenia był zróżnicowany (por. tabela 3), na co wpływ miały zarówno zaangażowanie i wiedza studenta, jak i miejsce praktyk (zakład pracy) oraz inne czynniki, np. koniunktura, okres odbywania praktyki, podejście pracodawcy do organizacji praktyk. Ten ostatni czynnik był wskazywany przez studentów, jako kluczowy

Tabela 3. Struktura studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie w roku akademickim 2017/2018 ze względu na uzyskane efekty kształcenia (do dn. 17.09.2018 r.)

Kierunek	bdb	db plus	db	dst plus	dst	brak zaliczenia
Ekonomia (studia stacjonarne)	45	6	5	2	0	6
Zarządzanie (studia stacjonarne)	17	2	1	0	0	3

Na podstawie przeprowadzonej analizy efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych i personalnych można stwierdzić, iż spośród studentów II roku kierunków ekonomia (studiów stacjonarnych) oraz zarządzanie (studiów stacjonarnych) pierwszego stopnia zobowiązanych do odbycia praktyk zawodowych w roku akademickim 2017/2018:

1) 73% studentów:

- zna i objaśnia zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego, omawia zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu, objaśnia przebieg zadań prowadzonych na danym stanowisku pracy,
- wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk, objaśniało ich przebieg i skutki, planowało i wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
- wykonywało powierzone zadania w sposób adekwatny do swoich umiejętności, oczekiwań przełożonych i zespołu w którym pracowali;

2) 8% studentów:

- zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego, omawia zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu,
- wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk, objaśniało ich przebieg, wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
- wykonywało powierzone zadania w sposób adekwatny do swoich umiejętności;

3) 5% studentów:

- zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego i zakres podmiotowy i przedmiotowy czynności wykonywanych w wybranych komórkach organizacyjnych podmiotu,
- wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk oraz wykonywało wybrane czynności w sposób przyjęty w danym zakładzie pracy i na danym stanowisku,
- wykazywało chęć podejmowania i wykonywania powierzonych czynności w zakładzie pracy;

4) 2% studentów (wyłącznie studenci ekonomii):

- zna zasady funkcjonowania podmiotu gospodarczego,
- wykonywało powierzone zadania wynikające z ramowego programu praktyk,
- wykazywało umiarkowaną chęć podejmowania i wykonywania wybranych czynności w zakładzie pracy;

5) **12% studentów** (odsetek ten dotyczy wszystkich studentów – w tym skreślonych, którzy nie uzyskali zaliczenia praktyk zawodowych w poprzednich latach akademickim):

- nie przystąpiła do zaliczenia praktyk zawodowych,
- nie odbyło praktyk zawodowych,
- nie wykazywało chęci rozpoczęcia praktyk zawodowych w zakładzie pracy.

W roku akademickim 2017/2018, 3 osoby z 9, które nie osiągnęły efektów kształcenia w zakresie praktyki zawodowej, nie podejmowało kontaktu z opiekunem praktyk.

Należy podkreślić, iż część studentów realizujących praktyki zawodowe w roku akademickim 2017/2018 zadeklarowała nawiązanie podczas praktyk kontaktów zawodowych umożliwiających ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub podczas zbierania materiałów źródłowych do pracy dyplomowej lub prac zaliczeniowych. Część respondentów wskazała, że podczas praktyk zapoznano ich ze specjalistycznym oprogramowaniem komputerowym (najczęściej rachunkowo-księgowym, z obszaru zarządzania nieruchomościami lub obliczeń statystycznych).

Wnioski

Doświadczenie nabyte w zakresie organizacji praktyk, przeprowadzone rozmowy ze studentami i zakładowymi opiekunami praktyk oraz analiza dokumentacji dotyczącej praktyk zawodowych w roku akademickim 2017/2018 przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie pozwoliły sformułować następujące wnioski:

- Praktyki zawodowe umożliwiają studentom nabycie praktycznych umiejętności uzupełniających lub porządkujących wiedzę uzyskaną w toku studiów (studenci szczególnie podkreślają tutaj przydatność przedmiotów „specjalnościowych”). Praktyki zawodowe realizowane przez studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie umożliwiają praktyczne poznanie procesów zachodzących w instytucjach i przedsiębiorstwach różnych branż, umożliwiają nabycie umiejętności dokumentowania tych procesów, posługiwania się specjalistycznymi narzędziami informatycznymi wspomagającymi realizację zadań statutowych organizacji. Praktyka zawodowa pozwala na formowanie postaw społecznych i personalnych. Podczas praktyki studenci uczą się pracy w zespole, poznają zachowania organizacyjne i kształcą umiejętność organizowania pracy, a także nabywają świadomości własnych ograniczeń w obszarze kompetencji.
- Praktyki zawodowe umożliwiają studentom praktyczne rozpoznanie rynku pracy (szczególnie na poziomie regionalnym i lokalnym), a także niejednokrotnie nawiązanie kontaktów zawodowych pozwalających na ich późniejsze wykorzystanie, np. w momencie poszukiwania pracy lub zbierania materiałów źródłowych do pracy dyplomowej. Studenci pozyskują wiedzę na temat specyficznych wymagań zawodowych w konkretnych typach organizacji oraz dokonują rozeznania względem własnych preferencji zawodowych.
- W sferze organizacji praktyk należy zwracać szczególną uwagę na wybór zakładu pracy, w którym studenci podejmują praktyki. Powinny to być bowiem jednostki umożliwiające w szerokim zakresie realizację programu praktyk oraz „właściwą” opiekę ze strony zakładowego opiekuna praktyk. Istotne jest także powiązanie profilu organizacji (lub działu organizacji), a także przewidywanego zakresu obowiązków oraz realizowanych zadań, z wybraną przez studenta specjalnością lub obszarem tematycznym przyszłej pracy dyplomowej. Istotna jest również dostępność (możliwość kontaktu) i zaangażowanie zakładowego opiekuna praktyk w proces praktykowania.
- Dokonana w roku akademickim 2017/2018 pilotażowa hospicja praktyk wskazuje na zasadność prowadzenia takiego badania w kolejnych latach, szczególnie pod kątem uzyskiwania informacji o charakterze jakościowym (zbyt mała próba, wynikająca z utrudnionego kontaktu z zakładowymi opiekunami praktyk, ogranicza przydatność wniosków opracowanych na podstawie danych ilościowych), dotyczących wymagań zawodowych względem przyszłych absolwentów Wydziału Ekonomicznego.
- Podczas zaliczenia praktyk zawodowych 10 osób poinformowało opiekuna praktyk, że otrzymała w roku akademickim propozycję rozpoczęcia:
 - stażu zawodowego,
 - pracy na ramach umowy zlecenia,
 - pracy w wymiarze ½ etatu,
 - pracy w weekendy.